

Aprəl müharibəsi ilə bağlı 13 məqam

4 günün açdığı yoldan 44 gündə zəfərlə keçildi

Aprəl müharibəsindən 8 il ötür. O müharibədən ki, xalqımıza 44 günlük savaşdakı Zəfər müjdəsi idi. Bəli, 2016-cı ilin 1–4 aprel tarixlərində Azərbaycan Ordusu 1994-cü il atəşkəsindən sonra ilk dəfə olaraq düşməne gücünü göstərdi. Bu güc nümayişi adi məsələ sayıla bilməzdi. Onun arxasında hər bir azərbaycanlının Qarabağ itkisi ilə barışmazlıq əzmi dayanmışdı. Nəzərə alağ ki, 8 il əvvəl in bu günlərinə hər şey ondan 4 il sonranın sentyabrını xatırladırdı. 2020-ci ilin 27 sentyabr tarixini.

Qətiyyətlə deyə bilərik ki, 2016-cı ilin Aprəl müharibəsi nəinki hərə tariximizdə, eyni zamanda, müasir Azərbaycan tarixində misli-bərabəri olmayan şücaət salnaməsidir. O müharibə bizi özümüə qaytardı. Həm özümüə qaytardı, həm də düşmənlərimizi qəflət yuxusundan ayıltdı. Aprəl döyüşlərinin ən böyük anlamı elə budur. Ermənistanın siyasi rəhbərliyi, eləcə də beyin mərkəzləri, habelə xaricdəki ermənipərəst dairelər həmin vaxtadək qurduqları planların iflasa uğradığının şahidi oldular.

Ümumən, 2016-cı ilin aprelinədək Ermənistanın hərbi-siyasi rəhbərliyində və politoloq-ekspert cameəsində bir neçə fikir hakim idi. Yazımızda həmin fikirlərə onların reallıqdan uzaqlığı kontekstində izah verəcəyik. Əlbəttə, mövcud kontekstdə dördgünlük müharibənin doğurduğu durumun da təhlilini aparacağıq.

(ardı 5-ci səhifədə)

Aprəl müharibəsi ilə bağlı 13 məqam

(əvvəli 1-ci səhifədə)

Beləliklə, **birincisi**, Ermənistanda düşündülər ki, Bakı və İrəvan arasındakı vəziyyət həmişə o zamanadək olan formada davam edəcək. Üzərilərində qoruyucu çətin olduğunu zənn edirdilər. Aprəl müharibəsi İrəvanın, obrazlı desək, güvəndiyi dağlara qar yağdırdı.

İkincisi, Ermənistan iqtidarı hesab edirdi ki, ölkənin ordusu Azərbaycanın istənilən təzyiqinə tab gətirə bilmək gücündədir. Lakin dördgünlük müharibə bunun əksini ortaya çıxardı.

Üçüncüsü, erməni cəmiyyətinə belə fikir aşılarmışdı ki, azərbaycanlılar döyüşə bilmirlər, onların iş-gücləri yalnız ticarətdir. Həmin cəmiyyət anladı ki, bu, heç də belə deyil.

Dördüncüsü, Ermənistanda düşündülər ki, Qarabağ problemini siyasi baxımdan kifayət qədər uzun müddətə təxirə salmaq mümkündür. Amma Aprəl müharibəsi göstərdi ki, siyasi faktorlar işləməyə bilər.

Beşincisi, dördgünlük müharibə yeni döyüş standartları ortaya qoydu ki, Ermənistanın hərbi-siyasi rəhbərliyi bunu da düşünməmişdi. Həmin standartların tətbiqi şəraitində erməni ordusunun zəifliyi üzə çıxdı.

Altıncısı, Aprəl müharibəsində erməni cəmiyyətində belə fikir var idi ki, Azərbaycanın ali hakimiyyəti səviyyəsində Qarabağla bağlı səslənən bəyanatlar və xəbərdarlıqlar daha çox daxili auditoriya üçün nəzərdə tutulub. Ancaq

müharibə göstərdi ki, iddialarımız gerçəkdir, söz yığını deyil, mövcud xüsudakı hər cümlə dərin fiksasiya təbiətinə malikdir.

Səkkizincisi, Ermənistanın ictimai fikrinə bu düşüncə hakim kəsilmişdi ki, Azərbaycan cəmiyyəti, ümumən azərbaycanlılar zaman keçdikcə Qarabağı unudacaqlar. Erməni beyin mərkəzləri nəsillərin dəyişməsi reallığına siyasi sərmayə yatırırırdılar. Onlar iyirmi, otuz, qırx ildən sonra sadə azərbaycanlının Qarabağ məsələsinə baxış trayektoriyasını cızır və vurğulayırdılar ki, müəyyən vaxtdan sonra Qarabağ danışıqları da tamamilə əhəmiyyətini itirəcək, formal şəkil alacaq, beləliklə, bölgənin hüquqi cəhətdən Ermənistanın nəzarəti altına keçməsi rəsmiləşəcək. Dördgünlük müharibə bu tezis alt-üst etdi. Göstərdi ki,

xalqımız, xüsusən gənc nəsil Qarabağı əsla unutmur.

Doqquzuncusu, Ermənistanda 2016-cı ilin Aprəl döyüşlərindən sonra başa düşdülər ki, qarşı tərəf bununla məhdudlaşmayacaq və hər fürsətdə hücum imkanı qazanmağa çalışacaq. Doğrudur, bu düşüncə o qədər də möhkəmlənməsə də, Ermənistanın toxunulmazlığı mifini dağıtdı.

Onuncu məqam. Məlumdur ki, Azərbaycanla Ermənistan arasında atəşkəs 1994-cü ildə Bışekdə əldə olunmuşdu. 2016-cı ilin müharibəsinə isə aprelin 5-də Moskvada Azərbaycanın və Ermənistanın baş qərargah rəisləri arasındakı anlaşma son qoydu. Baxmayaraq ki, intensiv atəş səsləri aprelin 28-dək davam etdi, hər bir halda həmin razılıq, istər-istəməz, Bışek

gündəliyini arxa plana keçirdi.

On birinci məqam. Psixoloji baxımdan 1994-cü il anlaşması əhəmiyyətini itirdi. Yəni, düşüncələrdə müharibəyə son qoyan sənəd kimi Moskva görüşü əsas götürüldü. Qərargah rəislərinin razılaşmasının isə kövrək olacağını təxmin etmək heç də çətin deyildi. Axı onlar birinci şəxslər deyildilər.

On ikinci məqam. Ermənistanın hazırkı hakimiyyəti indinin özündə də 44 günlük müharibədəki məğlubiyyətdə günahı öz boynundan atmaq üçün müxtəlif variantlar irəli sürür. Həmin variantların biri budur ki, 2020-ci ilin savaşı qaçılmaz idi.

Paşinyan və komandası tez-tez bildirir ki, ölkənin əvvəlki iqtidarı Qarabağ danışıqlarında güzəştə getməyə məhkum duruma düşmüşdü. Onlar səbəb kimi isə 2016-cı ilin Aprəl müharibəsini göstərirlər. Həqiqətən də dördgünlük savaş rəsmi İrəvanı Qarabağ danışıqları masasında həqiqətlərin üzünə dik baxmağa vadar etmişdi. Məlum olmuşdu ki, Ermənistanın əvvəlki iqtidarında təmsil olunan Koçaryan-Sarkisyan ikilisinin ənənəvi manipulyativ davranışları əhəmiyyətini itirib. Yəni, Azərbaycanın qətiyyəti qarşısında prosesi dalana dirəmək cəhdlərinin iflasa uğrayacağı dəqiqləşmişdi.

Təsədüfi deyil ki, N.Paşinyan hakimiyyətə gələndə Bakıdan, ilk növbədə, danışıqları davam etdirmək üçün vaxt istəmişdi. Bunu elə şəkildə etmişdi ki, sanki güzəştə getməyə hazırdır. Əl-

bəttə, güzəştin olmadığını gördük. Əksinə...

On üçüncü məqam. 2016-cı ilin Aprəl müharibəsi Ermənistanda Qarabağ reallıqlarına baxışı dəyişdi. Bu, hökumətə qarşı inamsızlıq qıyılımlarını alovlandırdı desək, yanılmırıq. Muxalifət yaranmış vəziyyətdən istifadə etdi. Söhbət hazırkı baş nazir N.Paşinyanın rəhbərlik etdiyi muxalifətdən gedir. O muxalifət ki, hakimiyyətə gəlmək üçün Qarabağın Ermənistan üzərindən asılmış ağır daş olduğu məntiqini işə saldı və bu tezis 2016-cı ilin acı reallıqları fonunda cəmiyyətdə böyük populyarlıq qazandı. Qarabağ naminə Azərbaycanla düşmənçiliyə getməmək məsələləri aktuallaşdı.

Əlbəttə, N.Paşinyanın hakimiyyətə gəldikdən sonra verdiyi bəyanatlar onun iqtidara yiyələnməsinə səbəb olmuş Qarabağ kompromisi motivini heçə endirdi. Nikol 2016-cı ilin məyusluğunu aradan qaldırdı. O, "Qarabağ Ermənistanıdır nöqtə" bəyanatını verərək, belə demək mümkünsə, demokratiyanın hər şeyə qadirliyi formulunu döviyyəyə gətirdi. Bu dəfə erməni cəmiyyəti demokratiyanın Qarabağ məsələsində də keçərli kart olduğu qənaətinə gəldi. Əlbəttə, qənaətin yanlışlığı 2020-ci ilin 44 günlük müharibəsində tam şəkildə təsdiqini tapdı.

Ə.RÜSTƏMOV
XQ